

مقایسه تنظیم شناختی هیجان، منبع کنترل و معناجویی در زنان وابسته به

مواد و زنان عادی

اسماعیل صدری دمیچی^{1*}، فریبا اسماعیلی قاضی ولوئی² و سارا اسدی شیشه‌گران³

چکیده

هدف از این پژوهش، مقایسه تنظیم شناختی هیجان، منبع کنترل و معناجویی در زنان وابسته به مواد و عادی بوده است. روش پژوهش از نوع پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری این پژوهش را تمامی زنان معتاد مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد زیر نظر بهزیستی شهر تبریز در زمستان 1394 تشکیل می‌دادند که از سه مرکز درمان و بازتوانی ترک اعتیاد امید، نور و خانه سبز، به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای، یک مرکز انتخاب و 50 نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند؛ و جهت مقایسه از بین زنان عادی مراجعه‌کننده به مراکز خانه سلامت 50 نفر به روش تصادفی ساده به عنوان گروه مقایسه انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌های تنظیم‌شناختی هیجان گرنفسکی و همکاران، منبع کنترل راتر و معنا در زندگی استیگر و همکاران، انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری مانوا استفاده شد. نتایج تحلیل نشان می‌دهند که زنان وابسته به مواد بیش‌تر از راهبردهای هیجانی منفی (ملامت خویش، نشخوار ذهنی، فاجعه‌آمیزی و ملامت دیگران) استفاده می‌کنند (0/001). هم‌چنین، نتایج نشان می‌دهند که میانگین نمره‌های کنترل درونی به گونه‌ای معنادار در زنان عادی از زنان وابسته به مواد بیش‌تر است؛ زنان وابسته به مواد بیش‌تر از کنترل بیرونی استفاده می‌کنند (0/001) و معنا در زندگی زنان عادی بیش‌تر از زنان وابسته به مواد است (0/001)؛ بنابراین، می‌توان گفت آموزش‌های لازم برای بکارگیری راهبردهای مثبت تنظیم هیجان، تغییر منبع کنترل از بیرونی به درونی و یافتن معنا در زندگی جهت پیشگیری از بروز جرایم در بین زنان ضروری بنظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: تنظیم شناختی هیجان، منبع کنترل، معناجویی، زنان وابسته به مواد.

1- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه محقق اردبیلی - اردبیل، ایران.

2- دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه محقق اردبیلی اردبیل، ایران.

3- دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

*- نویسنده مسئول مقاله: e.sadri@uma.ac.ir

پیشگفتار

اعتیاد¹ به مواد به عنوان یکی از بحران‌های چهارگانه قرن بیست و یکم، یکی از معضلات بهداشتی، روانی و اجتماعی و نیز مهم‌ترین عامل ایجاد کننده رفتارهای پر خطر می‌باشد (soheili, 2015, Dehshiri & Mousavi). وابستگی و سوءمصرف مواد به‌عنوان اختلالات مزمن و عودکننده با تأثیرات و پیش‌آیندهای زیستی، فرهنگی، روانی، اجتماعی، رفتاری در نظر گرفته می‌شود. (Narimani & Pouresmali, 2008, p10). تصور بیش تر افراد جامعه در مورد اعتیاد این است که مواد مخدر و سوءمصرف مواد بیش تر پدیده‌ای مردانه است. در حالی که زنان هم‌پای مردان در معتاد شدن پیش می‌روند (Ebrahimi & Fattahzadeh, 2004). روند رو به افزایش زنان وابسته به مواد در سراسر جهان یکی از پدیده‌های اجتماعی است که از ربع آخر سده بیستم نمایان شده است. ایران نیز از این تحول جهانی در امان نمانده است. بر اساس گزارش‌های پژوهشی متعدد سرعت میزان شیوع مصرف مواد مخدر در زنان به گونه‌ای معنی‌دار بیش تر از مردان بوده است. در مطالعه‌ای که در مورد 501 دانشجوی دختر انجام شده است، 1/6 درصد پاسخگویان در زمان پژوهش تریاک مصرف می‌کردند و 0/4 درصد از آن‌ها هروئین (Zohoor, 2001). اعتیاد زنان معضلی چند وجهی است و علل و عوامل متعددی نظیر علل فردی، خانوادگی و اجتماعی در بروز و اشاعه آن کارآمد است. از سوی دیگر، آسیب‌های جبران‌ناپذیری را بر فرد، خانواده و جامعه وارد می‌سازد (Ghasemi Rowshan, 2003). پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه اعتیاد زنان، عوامل خطرناک متعددی را برای این اختلال مطرح کردند که از میان آن‌ها می‌توان به میزان بالای تعارض خانوادگی، مشکلات تحصیلی، بروز همزمان اختلال‌های روانی همچون افسردگی و اختلال‌های شخصیتی، مصرف مواد از سوی همسالان و تکانش‌گری و شروع زودرس مصرف سیگار، اشاره کرد (Sadvk & Sadvk, 2015). در بیش تر کشورهای جهان، برنامه‌های درمان اعتیاد و کاهش آسیب متناسب با نیازهای زنان معتاد، وجود ندارد و یا بسیار نادر است. بنابراین، بی‌توجهی به نیازها و عوامل مرتبط با جنسیت، به افزایش آسیب‌پذیری زنان معتاد منجر می‌شود (Rahimi Movaghar, 2010, Malayerikhah Langroodi, Delbarpour Ahmadi & Amin Esmaeili).

از میان عواملی که در رابطه با گرایش به مواد وجود دارد، می‌توان به نقش برجسته مشکلات هیجانی و ناتوانی در کنترل و تنظیم هیجان² اشاره کرد. افرادی که در کنترل مهارت‌های هیجانی خود ناتوانند، به احتمال زیاد به مصرف مواد اعتیادآور روی می‌آورند. تنظیم شناختی هیجان به عنوان فرآیندهایی که از راه آن‌ها افراد هیجان‌های شان را برای پاسخ به توقعات محیطی هشیارانه

¹ - Addiction

² - Emotion Regulation

هشیارانه و نا هشیارانه تعدیل می‌کنند، در نظر گرفته می‌شود و شکلی ویژه از خود تنظیمی¹ است. روی هم رفته، تنظیم هیجان یکی از عوامل اساسی بهزیستی و کنش‌وری² موفق بوده و نقش مهم در سازگاری با وقایع تنیدگی‌زای زندگی ایفا می‌کند (Aldo, Nolen-Hoeksema & Schweizer, 2010). افراد معتاد در شناسایی هیجان‌ها خود و دیگران دچار مشکلاتی هستند که باعث می‌شود در برقراری ارتباط عاطفی مثبت، سازنده و هدایت‌گر با دیگران دچار ناهنجاری‌هایی شوند که خود عامل گرایش آن‌ها به مواد مخدر است (Thorberg & Lyvers, 2015). هنگامی که فرد برای مصرف مواد از سوی همسالان تحت فشار قرار می‌گیرد، مدیریت مؤثر هیجان‌ها خطر سوءمصرف مواد را کاهش می‌دهد (Azami, Sohrabi, Borjali & Chopani, 2014). کسانی که تنظیم هیجانی پایینی دارند، برای مقابله با هیجان‌های منفی خود بیش تر به سوی مواد کشیده می‌شوند (Najafi, Mohammadyfar & Abdolahi, 2015). یکی از نظریه‌هایی که از بعد روان‌شناختی به ارتباط بین تنظیم‌هیجان و گرایش به مصرف مواد می‌پردازد، نظریه خود درمانی³ خانتزیان (Khantzyan, 1997) است. خانتزیان باور دارد، از آن جا که مصرف‌کنندگان مواد، هیجان‌های منفی و بی‌قراری را تحمل ناپذیر و مستأصل‌کننده توصیف می‌کنند و نمی‌توانند این حالت‌های هیجانی را بدون اتکاء به مواد مدیریت کنند، این افراد با مصرف ماده ترجیحی‌شان تسکین می‌یابند و حالت‌های عاطفی‌شان برای آن‌ها تحمل پذیرتر می‌شود (Esmailinasab, Andami Khoshk, Azarmi & Samarokhi, 2014). در مجموع دشواری در تنظیم‌هیجان یکی از مشکلات افراد سوءمصرف مواد است (Narimani, 2010; Abolqasemi Alah Qalilu, Zahid, & Goldsmith, 2009). در یک مطالعه آزمایشی، با دست‌کاری هیجان‌ها نشان داد که افراد گرایش پیدا می‌کنند تا از الکل به‌عنوان یک راه‌برد مقابله‌ای و تنظیم‌هیجان استفاده کنند. نتایج پژوهش مک‌درمات، تول، گراتز، داگتزر و لجزو (McDermott, Tull, Gratz, Daughters & Lejeuz, 2009)، از نقش‌محوری دشواری در تنظیم‌هیجان، در پیش‌بینی اختلال استرس پس از سانحه در میان وابستگان به کراک / کوکائین حمایت کرد. فوکس، برگویست، کاسی، هونگ و سینها (Fox, Bergquist, Casey, Hong & Sinha, 2011)، نشان دادند افراد وابسته به کوکائین، نقص‌های بارزی را در تنظیم‌هیجان نشان می‌دهند که با واکنش استرس بیش تر و کنترل‌تکانه کاهش‌یافته، ارتباط دارد. اژه‌ای، لواسانی و ارمی (Ejei, Lavasani & Erami, 2015)، در پژوهشی با عنوان مقایسه تنظیم‌هیجان، میان افراد دارای سوءمصرف مواد و عادی نشان دادند که افراد دارای سوءمصرف مواد در زمینه دشواری تنظیم‌هیجان‌ها مقیاس دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم

¹-Self-regulatory

²- Emotion Functioning

³-Self Medication Theory (SMT) KHantzian

هیجان، تفاوت معناداری با گروه کنترل بهنجار داشتند. هم چنین، نجفی، محمدی‌فر و عبداللهی (Najafi, Mohammadyfar & Abdolahi, 2015) دریافتند که در حوزه پیشگیری از وابستگی به مواد، آموزش به افراد در زمینه بهبود تنظیم هیجان‌ها می‌تواند کمک‌کننده باشد. برخی شواهد وجود دارند که نشان می‌دهند بسیاری از مسایل و مشکلات انسان‌ها ناشی از منبع کنترل^۱ است (Cobb-Clark, Kassenboehmer & Schurer, 2014; Mahboob Haidari & Zarabian, 2008). پژوهش‌های بسیاری نشان داده‌اند که منبع کنترل، نقشی مهم در زندگی فرد بر عهده داشته و سلامت جسمانی و روانی وی را در گستره وسیعی، تحت تأثیر قرار می‌دهد (Mutlu, Balbag & Cemerik, 2010). منبع کنترل، ویژگی شخصیتی است که نخستین بار به وسیله راتر (Rutter, 1966) در راستای نظریه یادگیری اجتماعی مطرح شد. راتر منبع کنترل را عبارت از انتظار کلی فرد از نتایج یک رویداد تعریف می‌کند که یا در درون و یا در فراسوی (بیرون) کنترل و فهم شخصی وی وجود دارد (Masoudnia, 2007). لفقورت (Lefkort, 1982)، مشخص ساخت افرادی که منبع کنترل درونی دارند، مهارت‌های سازش‌یافت‌تری در رابطه با اجتماع دارند. هم چنین، رفتارهای خود ویرانگری هم چون سیگار کشیدن، مصرف مشروبات الکلی و اعتیاد به مواد مخدر کم‌تر در آن‌ها دیده می‌شود (Asghari, Kurdmirza & Ahmadi, 2013). بررسی دیگری نشان داد که بین منبع کنترل و گرایش دوباره به اعتیاد، رابطه معناداری وجود دارد و در افراد دارای منبع کنترل بیرونی به دلیل ویژگی‌های رفتاری خاص، گرایش دوباره به اعتیاد بیش‌تر است (Bassam & Gharetapeh, 2009). نتایج مطالعه توریانو، شاون، وایتمن، هامسون، رابرت و همکاران (Turiano, Shawn, Whiteman Hampson & Roberts, 2010)، نشان می‌دهد که سطوح بالای روان رنجور خویی، برون‌گرایی، باز بودن و سطوح پایین وجدان و موافقت، سوءمصرف مواد را پیش‌بینی می‌کنند. اصغری، کرد میرزا و احمدی (Asghari, Kurdmirza & Ahmadi, 2013)، در پژوهشی با عنوان رابطه نگرش مذهبی، منبع کنترل و گرایش به سوءمصرف مواد در دانشجویان نشان دادند که افراد دارای گرایش مذهبی بیرونی، منبع کنترل بیرونی گرایش بیش‌تر به سوءمصرف مواد دارند.

یکی از عوامل مرتبط با مشکلات و نارسایی‌های روان‌شناختی و گرایش به مواد، اکتساب مفهوم و معنای زندگی است، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که معنا در زندگی می‌تواند شاخصی از رفتارهای سازگارانۀ مقابله با استرس باشد (Jafarian, Ostevar & Mesrabadi, 2013). معنایابی^۲ در زندگی به عنوان قدرت شدن (رشد)، فعالیت، تمایل و تلاش افراد برای ایجاد یا تکمیل درک آن‌ها از معنا (Steger, Kenyon, 2000; Thompson, Sobolew-Shubin, Graham & Janigian, 1988).

¹ - Locus of Control

² - Meaning in life

(Frazier, Oishi, Kaler, 2006) معنای زندگی در اصل ماهیت شناختی دارد، چرا که در بردارنده باورهای افراد در مورد وجود یک هدف غایی در زندگی، باور به معنویات و زندگی اخروی است (Ho MY, Cheung & Cheung, 2010). معناجویی می‌تواند با ایجاد معنا و مسئولیت در فرد، توان مقابله با مشکلات را در زندگی افزایش دهد (Robinson & Dowson, 2011). طبیعی است که نیافتن معنای زندگی برای برخی افراد در جامعه (و رسیدن به پوچی) یا یافتن آن به صورت غیر واقعی و کاذب باعث بیراهه رفتن این افراد و طلب اهداف مادی و زودگذر دنیا می‌شود، این افراد ممکن است برای برآورده کردن این نیازهای مادی خود، به کسب لذت‌های آنی جسمانی از راه روابط نامشروع یا استفاده از مواد مخدر یا گاهی خشونت و جنایت روی آورند (Taheri Alahbadashaty Kolkeshondy, 2013). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که نبود معنا در زندگی، می‌تواند با عوامل فشار زای روان شناختی مرتبط باشد. نداشتن معنا در زندگی با متغیرهایی چون نیاز زیاد به درمان‌های روان‌شناختی (Battista & Almond, 1973)، افسردگی و اضطراب (Debats, Van der Harlow, Newcomb & Lubbe & Wezeman, 1993)، نشانه‌های خودکشی و سوء مصرف مواد (Bentler, 1987) رابطه دارد. هم چنین، جود و همکاران نشان دادند که استفاده‌کنندگان از ماری‌جوآنا و مواد مخدر بیش از دیگران از نبود معنا در زندگی رنج می‌برند (Tabriz, 2004, p58).

زنان امروزه نیمی از جوامع انسانی را تشکیل می‌دهند، شالوده و بنیان خانواده و جوامع به سلامت افراد جامعه بویژه زنان بستگی دارد. زنان تأثیرات متعددی بر عرصه‌های گوناگون زندگی و بویژه عرصه خانواده دارند و در نتیجه، جرم آن‌ها از جمله اعتیاد، آثار زیان‌باری برای جوامع بشری بویژه کانون خانواده و تربیت فرزندان خواهد داشت (Molk-e Mian & Sharifian, 2009). از آن جا که سوء مصرف و وابستگی به انواع مواد مخدر و پیامدهای ناشی از آن، به عنوان یک معضل اجتماعی بزرگ و نگران‌کننده در جهان بشمار می‌رود (Cea & Barnes, 2015)، در پژوهشی در سال 1376 سهم زنان از کل معتادان 5 درصد بود در حالی که در سال 1380 به 15 درصد افزایش یافت (Dehghani Firoozabadi, Ghasemi, Safari, Ebrahim & Etemadi, 2013)؛ بنابراین اهمیت ایجاد راهبردهای پیشگیری و درمان مؤثر، بر گروه زنان، پیشاپیش بر همگان آشکار می‌شود. از سوی دیگر، با در نظر گرفتن اهمیت مؤلفه‌های تنظیم هیجان، منبع کنترل و معناجویی در سلامت روان، سازگاری با موقعیت‌های خاص و بحرانی و پیشگیری از بسیاری از ناهنجاری‌ها بویژه اعتیاد، انجام پژوهش‌های اساسی در این زمینه ضروری بنظر می‌رسد. لذا در این پژوهش به مقایسه تنظیم شناختی هیجان، منبع کنترل و معناجویی در زنان وابسته به مواد و افراد عادی پرداخته شد.

فرضیه‌های پژوهش

- 1- بین زنان عادی و وابسته به مواد در تنظیم شناختی هیجانی تفاوتی معنادار وجود دارد.
- 2- بین زنان عادی و وابسته به مواد در منبع کنترل تفاوتی معنادار وجود دارد.
- 3- بین زنان عادی و وابسته به مواد در معنابویی تفاوتی معنادار وجود دارد.

ابزار و روش پژوهش

در این پژوهش از روش علی- مقایسه‌ای استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش را تمامی زنان معتاد مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد زیر نظر بهزیستی شهر تبریز در زمستان 1394 تشکیل می‌دادند که از سه مرکز درمان و باز توانی ترک اعتیاد امید، نور و خانه سبز، به روش تصادفی خوشه‌ای یک مرکز انتخاب و 50 نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند و جهت مقایسه از بین زنان عادی مراجعه‌کننده به مراکز خانه سلامت 50 نفر به روش تصادفی ساده به عنوان گروه مقایسه انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها عبارتند از: 1- پرسش نامه تنظیم شناختی هیجان¹ (CERQ): پرسش نامه تنظیم شناختی هیجان، یک ابزار خودگزارشی است که به وسیله نادیاگرنفسکی، یویانگریچ و فیلیپ اسپینهاون (Granefski, Kraaij, Spinhoven, 1999) طراحی شده و در سال 2001 به چاپ رسیده است. این پرسش نامه شامل 36 گویه است که به صورت پنج گزینه‌ای (طیف لیکرت) بر حسب نه خرده مقیاس می‌سنجد و هر گویه، امتیازی بین 1 (هرگز) تا 5 (همیشه) را به خود اختصاص می‌دهد. خرده مقیاس‌های پرسش نامه تنظیم شناختی هیجان عبارتند از: نشخوار ذهنی²، پذیرش³، سرزنش خود⁴، سرزنش دیگران⁵، توجه مثبت مجدد⁶، توجه مجدد به برنامه‌ریزی⁷، ارزیابی مثبت⁸، دیدگاه‌گیری⁹، فاجعه‌آمیز پنداری¹⁰ (Aldo et al, 2010). نمره کل هر یک از خرده مقیاس‌ها، از راه جمع کردن نمره ماده‌ها بدست می‌آید. بنابراین دامنه نمره‌های هر خرده مقیاس بین 4 تا 20 خواهد بود. نمره‌های بالا در هر خرده مقیاس بیانگر میزان استفاده بیش تر راهبرد یاد شده در رویارویی با وقایع استرس‌زا و منفی می‌باشد. در بررسی مقدماتی

1- Cognitive Emotion Regulation Questionnaire

2- Rumination

3- Acceptance

4- Self Blame

5- Other Blame

6- Positive Refocusing

7- Refocus on Planning

8- Positive Reappraisal

9- Putting Into Perspective

10- Catastrophizing

ویژگی‌های اعتبارسنجی این پرسش‌نامه در نمونه‌ای از جمعیت عمومی ($N=365$ و 197 زن و 171 مرد)، ضریب‌های آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌ها از $0/67$ تا $0/89$ محاسبه شد. این ضریب‌ها که در سطح ($p<0/001$) معنادار بودند، همسانی درونی پرسش‌نامه تنظیم‌شناختی هیجان را تأیید می‌کنند. بشارت و بزازیان (Besharat & Bazzazian, 2013)، پایایی بازآزمایی برای خرده‌مقیاس‌های این پرسش‌نامه را در دو نوبت با فاصله زمانی دو تا چهار هفته، $0/57$ تا $0/76$ گزارش کردند و روایی محتوایی آن را برای خرده‌مقیاس‌ها از $0/81$ تا $0/92$ گزارش کرد.

2- مقیاس منبع کنترل درونی - بیرونی¹ (راتر): این پرسش‌نامه را راتر (Rutter, 1966) ساخته است، به احتمال زیاد، بهترین آزمون موجود برای استفاده در مورد بزرگسالان، دانشجویان و دانش‌آموزان بالاتر از سن دبیرستان است. راتر 23 ماده از مواد این پرسش‌نامه را با هدف مشخص، جهت روشن شدن انتظارات افراد درباره منبع کنترل تدوین کرده و 6 ماده (24، 19، 14، 13، 12، 11، 10، 9، 8، 7، 6، 5، 4، 3، 2، 1) دیگر خنثی است که منظور آن ابهام بخشیدن به آزمون است. دامنه نمره‌ها از صفر تا 23 است. در این مقیاس نمره‌های بالاتر از 9 برای منبع کنترل بیرونی و نمره‌های پایین‌تر از آن برای منبع کنترل درونی در نظر گرفته شده است. موفق (Movafag, 1996) روایی این مقیاس را با استفاده از روایی ملاک هم‌زمان، یعنی مقیاس منبع کنترل درونی - بیرونی نوایکی و استریکلن (Novaki, Strik-land, 1973) به عنوان ملاک، $0/39$ بدست آورده است. میانگین ضریب پایایی با روش تصنیف و کودر- ریچاردسون در بسیاری از پژوهش‌ها $0/70$ بوده است، حسن شاهی (Hasan shahi, 2000) با استفاده از روش آلفای کرونباخ پایایی مقیاس راتر را برابر با $0/78$ برآورد کرده است (Shabani Bahar, Yalfani, 2010).

3- پرسشنامه معنا در زندگی² (MLQ): برای اندازه‌گیری معنا در زندگی از پرسش‌نامه معنا در زندگی که به وسیله استیگر، فرایز، اوشی و کالر (Steger, Frazier, Oishi, Kaler, 2006) تهیه شده بود، استفاده شد. این پرسش‌نامه 10 گزینه 7 عاملی لیکرت (از کاملاً نادرست تا کاملاً درست) دارد. این پژوهشگران برای ساخت این ابزار ابتدا 44 آیتم تهیه کردند و سپس با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی به دو عامل وجود معنا در زندگی و جستجوی معنا در زندگی، با مجموع 17 آیتم دست یافتند. سپس در یک تحلیل عاملی تأییدی با حذف 7 گویه به ساختار مناسب دو عاملی با 10 گویه دست یافتند. مجموع نمره‌های پرسش‌های 2، 3، 7، 8 و 10 میزان تلاش فرد برای یافتن معنا و مجموع نمره‌های پرسش‌های 1، 4، 5، 6 و 9 (پرسش 9 با کدگذاری معکوس) میزان معناداری زندگی فرد را مشخص می‌کنند. بین دو عامل وجود و جست و جوی معنا در زندگی، همبستگی منفی اندکی وجود داشت ($r = -0/19$). مصرآبادی، جعفریان و استوار (Ostevar Mesrabadi, 2010).

¹-Internal-external locus of control scale

²-Meaning in Life Questionnaire

Jafarian & 2013)، با اجرای پرسش نامه معنا در زندگی در مورد 40 دانشجوی، نشان دادند که این پرسش نامه از روایی و پایایی کافی برخوردار است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری مانوا استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

نتایج آمار توصیفی نشان می‌دهند محدوده سنی افراد شرکت‌کننده 22 تا 48 سال و میانگین سنی آن‌ها $29 \pm 8/1$ بوده است. $40/8$ درصد تحصیلات زیر دیپلم، 28 درصد دیپلم و $16/2$ درصد تحصیلات بالای دیپلم داشتند. همین چنین، $51/5$ درصد از این زنان متأهل بودند و $49/5$ درصد مجرد می‌باشند.

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش به تفکیک دو گروه مورد مطالعه.

زنان وابسته به مواد		زنان عادی		متغیر
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
1/13	7/92	1/95	12/65	منبع کنترل درونی
2/51	13/11	0/68	6/26	منبع کنترل بیرونی
2/03	13/89	1/04	7/35	ملامت خویشتن
2/12	6/62	2/48	14/85	پذیرش
2/17	16/12	2/01	8/16	نشخوار ذهنی
2/22	9/04	1/12	13/86	تمرکز دوباره
2/21	9/11	2/35	16/07	تمرکز دوباره برنامه‌ریزی
1/03	7/78	2/02	14/79	ارزیابی دوباره مثبت
1/85	8/68	1/08	14/13	دیدگاه‌گیری
1/05	14/87	1/57	9/16	فاجعه‌آمیزی
2/32	16/23	1/07	6/94	ملامت دیگران
2/03	14/35	2/86	25/24	داشتن معنا در زندگی
2/54	22/46	2/25	11/28	جستجوی هدف در زندگی

بر اساس میانگین‌های گزارش‌شده در جدول 1، بیشترین میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیر داشتن معنا در زندگی است که در زنان عادی به ترتیب $(25/24)$ و $(2/86)$ است و کمترین میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیر منبع کنترل بیرونی است که در زنان عادی به ترتیب $(6/26)$ و $(0/68)$ می‌باشد.

تحلیل فرضیه‌ها

- 1- بین زنان عادی و وابسته به مواد در تنظیم شناختی هیجانی تفاوتی معنادار وجود دارد.
- 2- بین زنان عادی و وابسته به مواد در منبع کنترل تفاوتی معنادار وجود دارد.
- 3- بین زنان عادی و وابسته به مواد در معنایابی تفاوتی معنادار وجود دارد.

جدول ۲- نتایج آزمون‌های معناداری MANOVA برای اثر اصلی متغیر گروه بر متغیرهای وابسته.

متغیر	آزمون	ارزش	F	P
گروه	اثر پیلائی-بارتلت	0/96	175/57	0/000
	لامبدای ویلکز	0/04	175/57	0/000
	اثر هتلینگ-لای	24/21	175/57	0/000
	بزرگ ترین ریشه روی	24/21	175/57	0/000

پیش از استفاده از آزمون پارامتریک تحلیل واریانس چندمتغیری، جهت رعایت فرض‌های آن، از آزمون باکس و لوین استفاده و شرط همگنی ماتریس‌های واریانس/کوارینانس رعایت شد. این آزمون برای هیچ‌کدام از متغیرها معنادار نبود، در نتیجه، استفاده از آزمون‌های پارامتریک بلامانع است.

فرضیه نخست: بین زنان عادی و وابسته به مواد در تنظیم شناختی هیجانی تفاوتی معنادار وجود دارد.

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس چند متغیری بر میانگین نمره‌های منبع کنترل درونی و بیرونی در زنان عادی و وابسته به مواد.

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	میزان تأثیر
منبع کنترل درونی	345/64	1	345/64	168/76	0/000	0/64
منبع کنترل بیرونی	275/85	1	275/85	97/56	0/000	0/43

بر اساس داده‌های جدول 3 میانگین نمره‌های کنترل درونی ($F=168/76$) در زنان عادی از زنان وابسته به مواد بیش تر است، در حالی که کنترل بیرونی ($F=97/56$) در زنان وابسته به مواد بیش تر است. بنابراین، تفاوت میانگین دو گروه از نظر آماری معنادار است ($0/001$). در نتیجه فرض نخست پذیرفته می‌شود.

فرضیه دوم: بین زنان عادی و وابسته به مواد در منبع کنترل تفاوتی معنادار وجود دارد.

جدول ۴- نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری بر میانگین نمره‌های تنظیم شناختی هیجانی و

مؤلفه‌های آن در زنان عادی و وابسته به مواد.

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	میزان تأثیر
ملامت خویشتن	876/25	1	876/25	312/02	0/000	0/83
پذیرش	956/13	1	956/13	212/35	0/000	0/77
نشخوار ذهنی	1113/34	1	1113/34	345/33	0/000	0/84
تمرکز دوباره مثبت	952/12	1	952/12	232/31	0/000	0/79
تمرکز دوباره برنامه‌ریزی	1001/13	1	1001/13	264/79	0/000	0/77
ارزیابی دوباره مثبت	895/69	1	895/69	330/65	0/000	0/81
دیدگاه گیری	958/14	1	958/14	298/17	0/000	0/82
فاجعه‌آمیزی	1106/12	1	1106/12	345/12	0/000	0/84
ملامت دیگران	965/19	1	965/19	268/21	0/000	0/78

بر اساس داده های جدول 4 میانگین نمره های راهبردهای هیجانی مثبت و کارآمد (پذیرش مثبت $F=212/35$ ، تمرکز مجدد مثبت $F=232/31$ ، تمرکز مجدد برنامه‌ریزی $F=264/79$ ، ارزیابی مجدد مثبت $F=330/65$ ، دیدگاه‌گیری $F=298/17$) در زنان عادی بیش تر است درحالی که زنان وابسته به مواد از راهبردهای هیجانی منفی (ملامت خویش $F=312/02$ ، نشخوار ذهنی $F=345/33$ ، فاجعه‌آمیزی $F=345/12$ و ملامت دیگران $F=268/21$) بیش تر استفاده می‌کنند. بنابراین، می‌توان گفت تفاوت میانگین بین دو گروه معنادار هست ($0/001$) و فرضیه دوم نیز پذیرفته می‌شود.

فرضیه سوم: بین زنان عادی و وابسته به مواد در معناجویی تفاوتی معنادار وجود دارد.
جدول ۵- نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری بر میانگین نمره‌های معناجویی در زنان عادی و

وابسته به مواد.

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	میزان تأثیر
داشتن معنا در زندگی	1650/82	1	1650/82	302/62	0/000	0/76
جستجوی هدف در زندگی	1350/64	1	1350/64	197/92	0/000	0/67

هم چنین، بر اساس داده های جدول 5 میانگین نمره داشتن معنا در زندگی در زنان عادی و میانگین نمره جستجوی هدف در زندگی ($F=302/62$) در زنان وابسته به مواد بیش تر است و تفاوت نمره های دو گروه معنادار می باشد ($0/001$) بنابراین، فرضیه سوم نیز پذیرش می شود.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نقش راهبردهای تنظیم شناختی هیجانی، منبع کنترل و معناجویی در سلامت افراد و بررسی نشدن این مؤلفه‌ها در پژوهش‌های پیشین، این مطالعه درصدد بررسی این سه مؤلفه در زنان عادی و وابسته به مواد برآمد. دلیل انتخاب این جمعیت، لزوم توجه به سلامت زنان است که غفلت از آن خطرهای آسیب‌های جبران‌ناپذیری به کانون گرم خانواده و زندگی اجتماعی وارد می‌کند. این پژوهش با هدف مقایسه تنظیم شناختی هیجانی، منبع کنترل و معناجویی در بین زنان عادی و وابسته به مواد انجام شد.

نتایج بدست آمده از تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین زنان عادی و وابسته به مواد در تنظیم شناختی هیجانی تفاوتی معنادار وجود دارد، زنان دارای سوی مصرف مواد در مدیریت هیجان‌ها خود دچار مشکل هستند و از راهبردهای هیجانی منفی (ملامت خویش، نشخوار ذهنی، فاجعه‌آمیزی و ملامت دیگران) استفاده می‌کنند که این نتایج با یافته‌های پارکر و همکاران (Parker, Taylor, Eastabrook, Schell & Wood, 2008)، گلداسمیت (Goldsmith, 2009)، اژه‌ای و همکاران (Ejei, Gholamali Lavasani & Erami, 2015) و نجفی و همکاران (Najafi, Mohammadyfar & Abdolahi, 2015) مبنی بر این که افراد دارای سوی مصرف مواد نمی‌توانند برانگیختگی و هیجان‌های خود را کنترل کنند، همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت مشکل در تنظیم هیجان‌ها، زیربنای بسیاری از ناخوشی‌های انسان است و در تمام گستره اختلال‌های روانی مسئله شایعی است. افرادی که در توجه به داده‌های هیجانی، ادراک صحیح آن‌ها، پردازش درست و مدیریت مطلوب هیجان‌ها در بطن روابط بین فردی با دشواری‌هایی روبه‌رو هستند، در رویارویی

با موقعیت‌های تنیدگی‌زای زندگی، توانایی تحلیل، تصمیم‌گیری و انتخاب رفتار صحیح را از دست داده و به سوی رفتارهای سازش نیافته و منفی کشیده شود (Khodaie, Abdollahi, Farahani & Ramazani, 2011). کسانی که تنظیم هیجانی پایینی دارند، برای مقابله با هیجان‌های منفی خود، بیش تر به سوی مواد کشیده می‌شوند که این بیانگر اهمیت قابل‌ملاحظه‌ای تنظیم هیجانی در آسیب‌شناسی روانی افراد می‌باشد (Zahid, 2010).

هم چنین، نتایج نشان می‌دهند که زنان وابسته به مواد بیش تر از منبع بیرونی استفاده می‌کنند که این نتایج با یافته‌های بشارت (1386)، توماس و استیتز (Thomas & Stetz, 2003)، بسامی و قره‌تپه (Bassam & Gharetapeh, 2009)، اصغری و همکاران (Asghari, Kurdmirza & Ahmadi, 2013) و توریانو و همکاران (Turiano, Shawn, Whiteman, Hampson, Roberts & Daniel, 2012) مبنی بر این که در افراد دارای منبع کنترل بیرونی به دلیل ویژگی‌های رفتاری خاص، گرایش به اعتیاد بیش تر است، همسو می‌باشد و این را می‌رساند که منبع کنترل بیرونی برای سلامت روان‌شناختی و سلامتی افراد زیان بار است. افراد معتقد به کنترل بیرونی، باور دارند که وقایع زندگی تحت کنترل آن‌ها نیست بلکه تحت کنترل عوامل و نیروهای خارجی و بیرونی است. افراد با منبع کنترل درونی نسبت به افرادی که دارای منبع کنترل بیرونی هستند، از میزان بالاتری از سازگاری‌های فردی و اجتماعی برخوردارند و افراد با منبع کنترل بیرونی آسیب‌پذیری بیش تری دارند. این افراد به شانس و اقبال باور دارند یا اگر شکستی داشته باشند، عوامل و شرایط بیرونی را به صورت پایدار مسبب آن می‌دانند و به نوعی از اطرافیان و شرایط همیشه شاکی و ناراضی هستند و آسیب‌پذیری بیش تری دارند.

هم چنین، نتایج پژوهش نشان می‌دهند که زنان وابسته به مواد نسبت به زنان عادی معنای کم‌تری در زندگی دارند و بیش تر در جستجوی هدف هستند که با یافته‌های جود و همکاران (نقل از Tabrizi, 2004) و عارلو و همکاران (Harlow, Newcomb & Bentler, 1987) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که معنا در زندگی می‌تواند شاخصی از رفتارهای سازگارانۀ مقابله با شرایط فشارزا باشد و فقدان معنا در زندگی می‌تواند با عوامل فشارزای روان‌شناختی مرتبط باشد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند نداشتن معنا در زندگی با متغیرهایی چون نیاز زیاد به درمان‌های روان‌شناختی، نشانه‌های خودکشی و سو مصرف مواد رابطه دارد.

ابتلاء زنان به مواد مخدر کانون خانواده را متلاشی و فرزندان را آسیب‌پذیر و آماده هر نوع انحرافی می‌کند و از سویی انحراف زنان و نیاز به تأمین مواد مخدر، آنان را به سمت سایر انحراف‌ها می‌کشاند. بی شک ورود زنان به عرصه قاچاق، توزیع و مصرف مواد مخدر صدمات بیشتری نسبت به ورود مردان به این عرصه بر جامعه ما وارد می‌کند چرا که نقش مادری و همسررداری زنان، از موضوع‌های بسیار مهم در زندگی اجتماعی است که غفلت از آن خطرات و صدمات جبران‌ناپذیری

به کانون گرم خانواده و زندگی اجتماعی وارد می‌کند. با توجه به این که منبع کنترل یک ویژگی شخصیتی است که با سازگاری افراد و گرایش به مواد در ارتباط است و نیز ناکنش‌وری هیجانی، مدیریت نامناسب هیجان‌ها و نبود معنا در زندگی از عامل‌های دیگر گرایش به سوی مصرف است، پیشنهاد می‌شود از راه آموزش والدین، مربیان و نهادهای ترک اعتیاد، با ارتقای سطح آگاهی آنان از یک سو و اصلاح نگرش‌ها و باورهای فرد و تغییر محیط اجتماعی از سوی دیگر، در راستای تغییر منبع کنترل از بیرونی به درونی، آموزش توقف استفاده از راهبردهای منفی و استفاده از راهبردهای سازگارانه و مثبت و کمک به فرد در یافتن معنای زندگی می‌توان در ایجاد یک شخصیت سالم در راستای پیشگیری از جرم گام برداشته شود.

References

- Ahmad Haidari, A. Mahboob, H. & Zarabian, M.K. (2008). The relationship between internal-external locus of control, depression and academic performance University of Medical Sciences. *Journal of Thought and Behavior*, Vol.4, No.4, PP.3-23.(Pertion).
- Aldo, A. Nolen-Hoeksema, S.& Schweizer, S. (2010). Emotional regulation strategies across psychopatology. *Clinical Psychology Review*, Vol.30PP.217-237.
- Asghari, F. Kurdmirza, N.E. & Ahmadi, L. (2013). The Relationship between Religious Attitudes, Locus of Control and Tendency to Substance Abuse in University Students. *Journal of Research on addiction*, Vol.7, No.25, PP.103-112.(Pertion).
- Asgharnejad, T. Khodapanahi, M.K. & Heidari, M. (2003). The relationship between self-efficacy, making the seat harness with academic success, *Journal of Psychology*. Vol.8, No.3, PP.218-226.(Pertion).
- Azami, Y. Sohrobi, F. Borjali, A. Chopan, H. (2014). Effectiveness of Teaching Emotion Regulation Based on gross model in reducing impulsivity in drug dependents. *Journal of Research on addiction*, Vol.8, No.30, PP.127-140.(Pertion).
- Bassam, M. & Gharetapeh, A. (2009). The role of locus of control in the prevention of crime. *Crime Prevention Studies Journal*, Vol.4, No.13, PP. 1-14. (Pertion).
- Besharat, M.A. & Bazzazian, S. (2013). Psychometri properties of the Cognitive Emotion Regulation Questionnaire in a sample of Iranian population. *Journal of Nursing and Midwifery*, Vol.24, No.84, PP.61-70.(Pertion).
- Cea, N. F. Barnes, G. E. (2015). The development of Addiction-Prone Personality traits in biological and adoptive families. *Personality and Individual Differences*, Vol.82, PP.107-113.

- Cobb-Clark, D. A. Kassenboehmer, S. C. & Schurer, S. (2014). Healthy habits: The connection between diet, exercise, and locus of control. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol.98, PP.1-28.
- Dawe, S. Gullo, M.J. & Loxton, N. J. (2008). Impulsivity and adolescent substance use: Rashly dismissed as, all-bad? *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, PP.1507-1518.
- Debats, D. L. Van der Lubbe, P. M. Wezeman, F. R. (1993). On the psychometric properties of the Life Regard Index (LRI): A measure of meaningful life: An evaluation in three independent samples based on the Dutch version. *Pers. Individ Diff*, Vol.14, No.2, PP.337-45.
- Dehghani Firoozabadi, S. Ghasemi, H. Safari, S. Ibrahim, A.A. & Etemadi, A. (2013). Effectiveness of motivational interviewing group meetings on promoting self-esteem and self-addicted women. *Addiction research*, Vol.7, No.26, PP.145-158. (Pertion).
- Ebrahimi, M. & Fattahizadeh, M. (2004). Pathological addiction among women. *Correction and Rehabilitation*, Vol.113, PP. 3-8. (Pertion).
- Ejei, J. Gholamali Lavasani, G.H.A. & M. Erami, H. (2015). Comparison of Emotional Regulation in Substance Abusers and Normal Subjects. *Journal of Psychology*, Vol.19, No.2, PP. 136-146. (Pertion)
- Esmailinasab, M. Andami KHoshk, A. Azarmi, H. & Samarokhi, A. (2014). Difficulties in emotion regulation and distress tolerance predictive role in addiction vulnerability students. *Journal of Research on addiction*, Vol.8, No.29, PP.49-63. (Pertion).
- Fox, H.C. Bergquist, K. L. Casey, J. Hong, K. A. & Sinha, R. (2011). Selective cocaine related difficulties in emotional intelligence: relationship to stress and impulse control. *American Journal Addictive*, PP.151-160.
- Ghasemi Rowshan, E. (2003). From women's drug addiction to family disorders, *Womens Strategic Studies*, Vol.22, PP. 130-151. (Pertion).
- Goldsmith, A.A. Tran, G.Q. Smith, J.P. & Howe, S.R. (2009). Alcohol expectancies and drinking motives in college drinker, *Addictive Behavior*, Vol.34, PP.505-513.
- Granefski, N. Kraaij, V. & Spinhoven, P. (2002). Manual for the use of the cognitive emotion regulation questionnaire. Leiderorp: Datec.
- Harlow, L.L. Newcomb, M.D. & Bentler, P. (1987). Purpose in life test assessment using latent variable methods. *British J Clin Psychol*, Vol.26, No.3, PP.235-6.
- Ho MY, Cheung, F. M, & Cheung, S. F. (2010). The role of meaning in life and optimism in promoting well-being. *Pers Individ Diff*, Vol.48, PP.658-663.
- Kenyon, G. M. (2000), Philosophical foundation of existential meaning In G.T. Reker & K. Chamberlain (Eds.) *Exploring Existential Meaning: Optimizing Human Development Across The Life Span*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Khodaie, A. Abdollahi, M.H. Farahani, M.N. & Ramazani, W. (2011). Five Factors of Personality and Emotional Intelligence in Addict and Non-addict Men. *Journal of Psychology*, Vol. 57, No. 1, pp.1-18
- Lefcourt, H. M. (1982). *Locus of control: Current trends in theory and research*(2nd). Hillsdale,NJ: Erlbaum.
- Masoudnia, E. (2007). The relationship between locus of control and coping strategies in Yazd University Students.*Journal of Psychological Studies*, Vol. 4, No. 3, pp.123-142.(Pertion).
- McDermott, M. J. Tull, M.T. Gratz, K. L. Daughters, S. B. & Lejuez, C.(2009).The role of anxiety sensitivity and difficulties in emotion regulation in posttraumatic stress disorder among crack/cocaine dependent patients in residential substance abuse treatment.*J Anxiety Disord*; Vol.23, PP.591-9.
- Mesrabadi, J. Ostevar, N.&Jafarian, S. (2013). Assess the validity and meaning in life questionnaire of students. *Journal of Behavioral Sciences*, Vol. 7, No. 1, pp.83-90.(Pertion).
- Molk-e Mian, L. &Sharifian, S. (2009). Study of social factors affecting women in prison crime, social research, Vol.2, No.5, PP. 143-169.(Pertion).
- Movqfag, KH. (1996). Normalization of the internal-external control Rotter Scale I-E for high school students in the city of Mashhad.master thesis, Mashhad.(Pertion).
- Mutlu, T, Balbag, Z,& Cemerik, F. (2010).The role of self-esteem, locus of control and big fivepersonality traits in predicting hopelessness.*Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol.9, PP.1788-1792.
- Najafi, M. Mohammadyfar, M.A. & Abdolahi, M. (2015). Emotional Dysfunction and Tendency to Substance Abuse: the Role of Emotion Regulation, Distress Tolerance and Sensation Seeking. *Social Health and Addiction*, Vol. 2, No. 5, pp. 53-68.(Pertion).
- Narimani, M. & Pouresmali, A.(2011). Compare alexithymia and spiritual intelligence in addicts, individuals and non-addicts treated with methadone. Vol. 6, No. 22, pp.7-22.(Pertion).
- Parker, J. D. Taylor, R. N. Eastabrook, J. M. Schell, S. L. & Wood, L. M. (2008). Problem gambling in adolescence: Relationships with internet misuse, gaming abuse and emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, Vol. 45, pp. 174-180.
- Rahimi Movaghar, A, Malayerikhah Langroodi, Z. Delbarpour Ahmadi, S.h & Amin Esmaeili, M. (2011).A Qualitative Study of Specific Needs of Women for Treatment of Addiction. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology*, Vol. 17, No. 2, pp. 116-125.(Pertion).
- Robinson, S. & Dowson, P. (2011).Responsibility and integrity in the curriculum.*Journal of GlobalResponsibility*;Vol.2, No.2, PP.253-268.

- Rutter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus-external control of reinforcement. *Journal of Psychological Monographs: General and Applied*, Vol.80, PP.1-28.
- Sadvk, B.J. & Sadvk, V.A. (2015). Summary Kaplan psychiatry and behavioral sciences Sadvk / *Clinical Psychiatry Volume XI 2015 Edition*. Translator: Farzin Foster. Publication: Arjomand.
- Shabani Bahar, G.H.R. Yalfani, A. & Qarlqy, S. (2010). The relationship between locus of control and general health of athletes and non-athletes Tehran University. *Journal of Sport Management*, Vol. 7, No. 2, pp. 43-59. (Partion).
- Soheili, M. Dehshiri, G.R. & Mousavi, F. (2015). Potential for Drug Abuse: the Predictive Role of Parenting Styles, Stress and Type D Personality, *Research on Addiction*, Vol.9, No.33, PP. 91-106. (Partion).
- Sourizaei, M. Khalatbari, J. Keikhayfarzaneh, M.M. & Raisifard, R. (2011). The prevention of drug abuse, methods, challenges and researches. *Indian Journal of Science & Technology*, (8), 1000-1003. substance abuse.
- Steger, M. F. Frazier, P. Oishi, S. & Kaler, M. (2006). The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *J Couns Psychol*, Vol.53, No.1, PP.80.
- Tabriz, M. (2004). To investigate and compare the efficacy of the combination therapy group, couples, cognitive therapy and bibliotherapy in reducing marital satisfaction Beck, Ph.D. dissertation, Allameh Tabatabaie University, Tehran. (Partion).
- Taheri Kolkeshondy, M. A. Alahbadashaty, A. (2013). Search for Meaning process of life and its role in the social life faithfully "from the perspective of Islamic worldview". *Journal of Qom University*, Vol. 6, No. 3, pp.92-102. (Partion).
- Thomas, A. & Stetz, L. (2003). Effects of Personality on subjective job stress: A cultural analysis, 37, 645-658.
- Thompson, S. C. Sobolew-Shubin, A. Graham, M. A. & Janigian, A. S. (1988). Psychosocial adjustment following a stroke. *SOC SCi med*, Vol. 28, PP: 239-2.
- Thorberg, F.A. & Lyvers, M. (2005). Negative mood regulation (NMR) expectancies, mood, and affect intensity among clients in substance disorder treatment facilities. *Addict Behavior*, Vol.31, PP. 811-820.
- Turiano, N. A. Shawn, D. Whiteman, S. E. Hampson, B. W. Roberts. & Daniel, K. (2012). Personality and substance use in midlife: Conscientiousness as a moderator and the effects of trait change, *Journal of Research in Personality*, Vol.46, PP. 295-305.
- Zahid, A. Alah Qalilu, K. Abolqasemi, A. & Narimani, M. (2010). The relationship between emotion regulation strategies and interpersonal behavior among substance abusers. *Journal of Research on addiction*, Vol.11, No.3, PP. 99-115. (Partion).

-Zohoor, A. R. (2001)Affective variables on siggaret and drug abuse in students of Shahid Bahonar university. The journal of fundamentals of mental health, Vol.11, No.12, PP. 105-114.(Pertion).

